

L'excursionisme ha fet des de sempre un gran esforç per conservar la toponímia de les zones d'interès muntanyenc. Les guies itineràries i monogràfiques que s'han anat publicant des del passat segle, han salvaguardat per sempre milers i milers de topònims que a ben segur, s'haurien perdut en gran part. Per això (dit com exemple) és riquíssima la toponímia de muntanyes ara tan conegudes com Sant Llorenç del Munt, el Montseny, el Montsant, i tantes d'altres. A la Terra Alta, una mostra exemplar ens l'ha oferta la Unió Excursionista de Catalunya on els germans Josep M. i Joan Brull, de Tortosa, l'any 1972 ens oferien la Guia Itinerària dels Ports, on s'inclou el Baix Ebre-Montsià-Mataranya i Terra Alta. El llibre, acompanyat de dos mapes, ens descriu tots els camins i senders d'aquest complicat sistema orogràfic. Mercès a la Guia dels Ports, en general, els noms de lloc s'han salvat, malgrat que la majoria de masos, abans plens de vitalitat, hagin estat abandonats per grat o mig per força. S'han perdut camins i fonts. No hi serà més el pastor oportú a l'hora del dubte en escollir una dreuera, si bé encara hi trobareu prou senyals d'un pretèrit ben actiu: el pujador d'en Valero, el Montsacre d'Orta; el camí al mas de les Vallés, al terme d'Arnes; el camí als vastos plans de Terranyes, des del coll de Miralles, etc.

Prò hi ha moltes muntanyes que no han tingut la sort de ser objecte d'una guia monogràfica detallada i en aquestes, la toponímia risca de ser perduda en gran part. És el cas, per exemple, de la majoria de zones muntanyoses de la Catalunya de ponent: Montroig, Bou-mort, Sant Gervàs i tantes altres. Només cal veure els pocs mapes que s'han publicat d'aquests sectors per comprovar que la majoria de torrents, serrats i altres accidents geogràfics poc importants, no hi porten nom. Que el tenen, és segur, però en no quedar registrat per escrit, hi ha evident perill que el nom es perdi.

És aquest perill, precisament, el que els excursionistes podem i hem d'evitar, i molt senzillament: només ens cal portar un llapis a la butxaca, i en trobar-nos amb un pastor del país, o un camperol, preguntar el nom dels cims, turons, barrancs, fonts, cabanes, castells, ermites, collets, etc., que tinguem a la vista. I apuntar aquests noms al nostre mapa, per donar-los a conèixer a l'autor del mapa, en vistes a noves edicions, que seran més completes. Amb aquesta senzilla feina, si la fem entre tots, haurem ajudat a conservar la identitat del nostre país, i per tant també, la nostra pròpia identitat.

Manuel CORTÉS

LA LLIURE EXPRESSIÓ EN ELS NENS

Moltes vegades surt la conversa entre pares i mestres de la utilitat o no de pintar i dibuixar a l'escola i fora d'ella. Per alguns pares és una pèrdua de temps quan es poden fer Matemàtiques i Llenguatge, per alguns mestres, encara avui, també és una manera de fer coses «inútils» i que, a més a més, no es poden avaluar.

Enfront d'aquest problema donaré quatre idees per a intentar clarificar la utilitat de les Arts Plàstiques i sobretot la lliure expressió del nen.

El dibuix i la pintura dels nens han esdevingut corrents en la vida escolar. En gran part, cal atribuir aquest mèrit a les iniciatives desinteressades de l'Escola Moderna, gran moviment pedagògic del segle XIX i que avui dia encara no s'ha aplicat a totes les escoles del nostre país, la qual ha lluitat a favor de l'expressió lliure de l'infant.

La lliure expressió és la pedagogia més segura per a convertir els interessos profunds de l'infant en base d'una adquisició personal i d'una formació d'experiència.

En el dibuix al qual ens referim aquí, l'infant decideix per ell mateix els moviments del seu llapis o del seu pinzell i els temes a representar. Dóna lliure curs a les seves iniciatives intel·lectuals, afectives i manuals. Per això ben aviat es crea un estil personal que constitueix la seva marca pròpia.

El model imposat mata els valors de sensibilitat i d'imaginació de la personalitat infantil, el model sempre és una limitació; sols representa un objecte, mentre que l'infant sent curiositat per tot l'univers i té molt a expressar.

A l'escola no hi ha d'haver un adult que dirigeix i un infant que obeeix. Hi ha simplement infants que experimenten i un professor que els observa per veure si és possible d'aplicar amb profit aquestes experiències espontànies.

Per tant, el primer paper pertoca a l'infant. És ell qui improvisa, qui modela i compon i així, de manera natural, l'actitud del mestre passa a dependre de la de l'infant.

No serà per això un risc massa gran? Perquè, tot comptat, l'infant no sap res i ho té tot per aprendre: no sap dibuixar, no sap corregir els seus errors. Per a l'infant, dibuixar no consisteix en reproduir la realitat, sinó més aviat en manejar símbols de realitat en composicions totalment subjectives.

De fet, encara que el mestre imposi la lliçó del dibuix —lliçó de les coses, el grafisme triomfa en els marges dels quaderns, a les parets, etc., El grafisme triomfa simplement perquè a l'infant li agrada dibuixar.

Prou coneixem totes les dificultats que a les nostres escoles sobrecarregades o rurals limiten l'expressió lliure de l'infant mitjançant el dibuix i sobretot per la pintura.

Hi ha tres factors que d'entrada són indispensables:

1.— Disposar de tots els materials necessaris: paper convenient, llapis, guixos de colors, pinzells, colors preparats, espai per assecat i col·locar les obres realitzades.

2.— Lloc suficient perquè els infants puguin realitzar els seus treballs sobre una superfície plana, còmodament.

3.— Tenir la possibilitat de disposar de temps suficient perquè el tema ideat prengui forma.

Sabem que a la majoria de les nostres escoles, aquestes condicions primordials són difícilment realitzables. Caldria, doncs, cercar obstinadament el compromís amb qui calgui.

El dibuix hauria de ser un exercici corrent com parlar, explicar, pensar o cantar.

Deixarem a l'infant que simplement se serveixi de llapis i de pinzell per a expressar els seus sentiments, perquè estem convençuts que, de manera progressiva, arribarà a posar l'accent en el mitjà d'expressió que més li convingui.

Dibuixar és una acció més espontània, més ràpida, més fulgurant que pintar. Sovint ens costarà d'endevinar ni que sigui globalment, el sentit del dibuix infantil. Pas a pas descobrirem detalls reveladors de la personalitat infantil i de les seves aptituds.

Grafismes pobres, aïllats, bruts, dispersos per tota la pàgina de manera inconnexa, sense que l'infant improvisi la trama afectiva, que els lliga, ens donarà a entendre que el nen té un esperit tancat.

La lliçó de dibuixar a una hora fixa ens exposa al perill de pobresa d'invenció. No oblidem d'interessar-nos cada dia en el quadern de dibuixos lliures dels infants i també demanar-li que tituli cada un dels seus dibuixos. Fixem-nos en els grafismes que reapareixen amb més freqüència.

Tots els grafismes d'infants de quatre a vuit anys són originals.

Per permetre a l'infant l'eclosió d'aquest sentit de la distribució sobre el paper, cal presentar-li superfícies proporcionades a la seva fecunditat creadora. Un format massa petit limita els moviments de la mà i la inventiva. Un format massa gran, el paralitza. L'infant s'hi sent una mica perdut. Els grans buits s'imposen de manera inevitable.

Al parvulari: a cap mestra no se li acudirà d'aturar la mà de l'infant que dibuixa gargots a la pissarra amb el pretext que no es respecta l'objectivitat. L'infant voldria poder dibuixar amb freqüència i el mestre hauria de considerar com una perspectiva necessària aquestes hores de creació lliure en què l'alumne oblida la seva condició d'alumne per no ser res més que l'infant feliç.

Dels quatre als vuit anys no corregirem pas res. Un infant normal corregeix i ajusta instintivament les seves conquestes al seu món interior.

Els més petits de tots dibuixaran com de costum, sense control. Després se serviran dels colors com ells vulguin.

Solament vetllarem perquè hi hagi la màxima netedat possible en la distribució del color, tant en els grafismes com en els tons.

Quan els nens a casa omplien papers amb gargots inidentificables no ens hem d'espantar, hem de recordar que els gargots i els grafismes seran la base de l'escriptura en el nen.

Els pares tampoc no s'han de preocupar de la quantitat de dibuixos que fan els nens, al contrari, els han de fomentar encara més perquè la creativitat en el nen és el camí de l'activitat futura.

Magda VIDAL

